

ระเบียบวิธีในการวิจัย

โครงการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาในระดับปริญญาโท ว่าได้รับอิทธิพลจากกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองเพียงใด โดยจะศึกษาดังทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและความสำนึกในหน้าที่พลเมือง ของนักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ คณะบริหารธุรกิจ และคณะสถิติประยุกต์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และเพื่อให้เข้าใจและประเมินค่าได้ว่า กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง มีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการเมือง และความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษาดังกล่าวอย่างไร จึงกำหนดตัวแปรอิสระไว้ดังนี้ คือ เพศ อายุ สาขาวิชา อาชีพ และประสบการณ์ในการทำงาน

ก. การสร้างแบบสอบถาม

แบบสอบถามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน กล่าวคือ ในตอนแรก จะสอบถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของผู้ตอบ ส่วนตอนที่สอง เกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และความสำนึกในหน้าที่พลเมือง ซึ่งคำถามในแบบสอบถามนั้น ใ้คำถามจากแบบสอบถามบางส่วนของ ทินพันธุ์ นาคะตะ¹ ที่ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาเอก ที่มหาวิทยาลัยแวนเคอร์บีส์ สหรัฐอเมริกา¹ มาเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยสนามทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ดัดแปลงถ้อยคำบางตอน

1

Thinapan Nakata, The Problems of Democracy in Thailand : A Study of Political Culture and Socialization of College Students (Bangkok : Praepittaya, 1975), pp. 266-275.

บ้าง เพื่อให้รู้ถึงคุณยิ่งขึ้น มีคำถามทั้งหมด 25 ข้อ เป็นการวัดทัศนคติทางการเมืองประชาธิปไตย 11 ข้อ วัดทัศนคติทางการเมืองแบบเผด็จการ 6 ข้อ และวัดระดับความสำนึกในหน้าที่พลเมือง 8 ข้อ

ส่วนคำตอบนั้น ผู้วิจัยได้คิดแปลงบางส่วน คือ ได้กำหนดลักษณะคำตอบเป็น 2 ชนิด คือ

1. คำถามที่มีลักษณะที่สอบถามความคิดเห็น ก็จะกำหนดคำตอบออกเป็น 3 กรณี คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และ ไม่มีความเห็น ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า กลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษานี้ มีระดับการศึกษาชั้นต่ำอย่างน้อยระดับปริญญาตรีมาแล้วทั้งสิ้น ผู้ตอบแบบสอบถามจึงน่าจะมีความเห็นในลักษณะที่ตรงไปตรงมาในแต่ละคำถาม ว่าเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และ/หรือ ไม่มีความเห็น
2. คำถามที่มีลักษณะที่สอบถามความมั่นใจของผู้ตอบต่อสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือ หากมีปรากฏการณ์ทางการเมืองบางอย่างเกิดขึ้นแล้ว ผู้ตอบสามารถตัดสินใจได้หรือไม่ว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมนั้น ๆ หรือไม่ อย่างไร จึงได้กำหนดลักษณะคำตอบเป็น 4 กรณีคือ คิดว่าทำแน่ ๆ คิดว่าจะทำ คิดว่าจะไม่ทำ และ ไม่ทราบ

ข. การทดสอบแบบสอบถาม

ก่อนที่จะเริ่มลงมือทำการวิจัยจริง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแบบสอบถาม โดยใช้ นิสิตชั้นปริญญาโท แผนกวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 50 คนโดยประมาณ เป็นกลุ่มประชากรที่ใช้ทดสอบ ผลการทดสอบแบบสอบถามทำให้ผู้วิจัยต้องแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม และต้องตัดคำถามบางข้อออกเนื่องจากไม่เหมาะสมในคำถามต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเหมาะสมของสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยในขณะนั้น (สมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร) โดยอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ได้อนุญาตให้นำคำถามจากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกมาใช้เป็นแบบสอบถามของผู้วิจัยในการวิจัย

ค. วิธีการสมัคร

ในภาค 1 ปีการศึกษา 2520 มีนักศึกษามาลงทะเบียนเข้าเรียนทั้งหมด 4 คณะ
รวม 431 คน ในจำนวนนี้เป็นชาย 309 คน หญิง 122 คน (จากจำนวนนักศึกษาทั้งหมด
919 คน เป็นชาย 676 คน หญิง 243 คน) ซึ่งอาจจะจำแนกออกเป็นคณะต่าง ๆ ได้ดังนี้

คณะรัฐประศาสนศาสตร์	ชาย	127 คน	หญิง	10 คน	รวม	137 คน
คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ	ชาย	49 คน	หญิง	30 คน	รวม	79 คน
คณะบริหารธุรกิจ	ชาย	89 คน	หญิง	47 คน	รวม	136 คน
คณะสถิติประยุกต์	ชาย	44 คน	หญิง	35 คน	รวม	79 คน
รวม	ชาย	309 คน	หญิง	122 คน	รวม	431 คน

จำนวนนักศึกษาที่มาลงทะเบียนเข้าเรียนในภาค 1 ปีการศึกษา 2520 ทั้งหมด
431 คนนั้น คิดเป็นอัตราส่วนได้ร้อยละ 46.90 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด และในระหว่าง
ภาคการศึกษา มีนักศึกษาลาพักการศึกษา 9 คน และลาออก 14 คน ดังนั้น จะมีจำนวน
นักศึกษาที่มาเข้าเรียนในภาคนี้ทั้งสิ้น 403 คน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1

จำนวนนักศึกษาทั้งหมดเปรียบเทียบกับจำนวนนักศึกษาที่มาลงทะเบียนเรียนในภาค 1/2520
จำแนกเป็นคณะ และ เพศ ของนักศึกษา

คณะ	จำนวนนักศึกษาทั้งหมด			จำนวนนักศึกษาที่มาลงทะเบียนเรียน			คิดเป็นร้อยละ ของจำนวนนัก ศึกษาของคณะ
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
รัฐประศาสนศาสตร์	280	23	303	127	10	137	45.21
พัฒนาการ เศรษฐกิจ	101	57	158	49	33	79	50.00
บริหารธุรกิจ	176	86	262	89	47	136	51.90
สถิติประยุกต์	199	77	196	44	35	79	40.31
รวม	676	243	919	309	122	431	46.90

ที่มา : กองบริการการศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ในการสุ่มตัวอย่างนั้น เนื่องจากช่วงเวลาดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อการรวบรวมข้อมูลสนามได้กระทำในช่วงเวลาที่นักศึกษากำลังจะสอบไล่ประจำภาค 1/2520 และในระหว่างนั้นบางคณะก็ได้ดำเนินการสอบไล่ไปบ้างแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ขอความร่วมมือจากอาจารย์เจ้าหน้าที่ รวมทั้งผู้แทนของนักศึกษาของแต่ละคณะ ให้ช่วยแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีเป้าหมายที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลของนักศึกษาในแต่ละคณะให้มีจำนวนมากที่สุด อย่างไม่จำกัด ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้งสิ้น 272 ชุด และได้นำมาตรวจสอบและคัดเลือกรูปแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออกไปจำนวน 6 ชุด จึงเหลือแบบสอบถามที่ใช้ได้ 266 ชุด คิดเป็นร้อยละ 61.72 ของจำนวนนักศึกษาที่มาลงทะเบียนเข้าเรียน จำนวน 431 คน ในภาคดังกล่าว ซึ่งจำแนกได้ ดังนี้

1. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 75 คน (เป็นชาย 66 คน เป็นหญิง 9 คน) จากจำนวนนักศึกษาของคณะทั้งหมดที่มาลงทะเบียนเรียนในภาค 1/2520 จำนวน 137 คน (เป็นชาย 127 คน เป็นหญิง 10 คน) คิดเป็นร้อยละ 57.74 ของนักศึกษาของคณะ ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคดังกล่าว
2. คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ จำนวน 59 คน (เป็นชาย 36 คน เป็นหญิง 23 คน) จากจำนวนนักศึกษาของคณะทั้งหมดที่มาลงทะเบียนเรียนในภาค 1/2520 จำนวน 79 คน (เป็นชาย 49 คน เป็นหญิง 30 คน) คิดเป็นร้อยละ 63.29 ของนักศึกษาของคณะ ที่มาลงทะเบียนเรียนในภาคดังกล่าว
3. คณะบริหารธุรกิจ จำนวน 83 คน (เป็นชาย 59 คน เป็นหญิง 24 คน) จากจำนวนนักศึกษาของคณะทั้งหมดที่มาลงทะเบียนเรียนในภาค 1/2520 จำนวน 136 คน (เป็นชาย 89 คน เป็นหญิง 47 คน) คิดเป็นร้อยละ 61.02 ของนักศึกษาของคณะที่มาลงทะเบียนเรียนในภาคดังกล่าว
4. คณะสถิติประยุกต์ จำนวน 49 คน (เป็นชาย 28 คน เป็นหญิง 21 คน) จากจำนวนนักศึกษาของคณะทั้งหมดที่มาลงทะเบียนเรียนในภาค 1/2520 จำนวน 79 คน (เป็นชาย 44 คน เป็นหญิง 35 คน) คิดเป็นร้อยละ 62.02 ของนักศึกษาของคณะที่มาลงทะเบียนเรียนในภาคดังกล่าว

ทั้งนี้ อาจแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

แสดงจำนวนนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามเปรียบเทียบกับจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน
ในภาค 1/2520 จำแนกตามคณะ และเพศ

คณะ	ภาค 1/2520 จำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน(คน)			จำนวนแบบสอบถามที่ได้คืน(ชุด)			คิดเป็นร้อยละ
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม(คน)	
รัฐประศาสนศาสตร์	127	10	137	66 (52.00%)	9(90%)	75	57.74
พัฒนาการ เศรษฐกิจ	49	30	79	36 (61.00%)	23(79.31%)	59	63.29
บริหารธุรกิจ	89	47	136	59 (66.29%)	24(51.06%)	83	61.02
สถิติประยุกต์	44	35	79	28 (63.64%)	21(60%)	49	62.02
รวม	309	122	431	189 (61.16%)	77(63.11%)	266	61.72

จำนวนร้อยละในวงเล็บแสดงให้เห็นร้อยละของจำนวนนักศึกษา ชาย/หญิง ที่ตอบแบบสอบถามของนักศึกษาชาย/หญิง ของแต่ละคณะ ส่วนจำนวนร้อยละในตารางข้างต้นชี้ให้เห็นร้อยละของจำนวนนักศึกษาในแต่ละคณะที่ตอบแบบสอบถาม อาจสรุปได้ว่า จำนวนนักศึกษาทุกคณะที่ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 266 คนนั้น คิดเป็นร้อยละเท่ากับ 61.72 ของนักศึกษาทั้งหมดที่ลงทะเบียนเรียนในภาคดังกล่าว

ง. การกระจายของมวลประชากร

จากการที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยสนาม จำนวน 266 ชุดนั้น ทำให้สามารถทราบถึงการกระจายของมวลประชากรที่ได้ศึกษา จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ประสบการณ์ในการทำงาน (หรือระยะเวลาในการทำงาน) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3

แสดงการกระจายของมวลประชากรจากการที่ได้สุ่มตัวอย่าง
จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ และ ประสบการณ์ในการทำงาน

คณะ	จำนวน แบบสอบถาม	เพศ		อายุ (ปี)					ไม่ได้ อาชีพรับ-			ประสบการณ์ในการทำงาน					
		ชาย	หญิง	23	24-26	27	ขึ้นไป	ทำงาน	ราชการ	อื่นๆ	ไม่มี	1 ปี	2 ปี	3 ปี	4 ปี	5 ปี	
รัฐประ-																	
ศาสตราจารย์	75	66	9	8	18	9	18	22	16	59	-	16	19	13	10	9	8
พัฒนาการ-																	
เศรษฐกิจ	59	36	23	29	13	8	4	5	41	14	4	41	4	3	5	4	2
บริหารธุรกิจ	83	59	24	16	26	9	17	15	42	16	25	42	12	9	5	7	8
สถิติประยุกต์	49	28	21	8	12	10	11	8	26	14	9	26	3	4	4	7	5
รวม	266	189	77	61	69	36	50	50	125	103	38	125	38	29	24	27	23

จ. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเอกสารนั้น ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากห้องสมุด
สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการแบบพรรณนา

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลสนามนั้น หลังจากที่ได้คัดเลือกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ทิ้ง
ไปแล้ว ก็จะดำเนินการดังนี้ คือ

1. ใช้วิธีการแจกแจงและนับโดยวิธีค่าเนกาทีฟ และคำนวณหาร้อยละในแต่ละข้อของคำถามในแบบสอบถาม โดยคำนึงและพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นอิสระ และตัวแปรต้นที่เป็นผลอีกโสดหนึ่งด้วย เช่น ความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ กับ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นต้น

2. เพื่อที่จะวัดระดับของการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และระดับของความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาโทนั้น ผู้วิจัยดำเนินการโดยหลักการของ Likert Scale โดยการให้คะแนนคำตอบของคำถามต่าง ๆ เป็นคะแนน (ยกเว้นคำถามที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในส่วนแรกของแบบสอบถาม) กล่าวคือ จะคิดน้ำหนักของคะแนนตามแนวลักษณะคำถามเป็นสำคัญ ได้แก่

2.1 ถ้าเป็นคำถามประเภทบวก (Positive) ก็จะคิดคะแนนน้ำหนักเท่ากับ 3, 2 และ 1 สำหรับคำตอบที่เห็นด้วย ไม่มีความเห็น และ ไม่เห็นด้วย ตามลำดับ

2.2 ถ้าเป็นคำถามประเภทลบ (Negative) ก็จะคิดคะแนน 3, 2 และ 1 สำหรับคำตอบที่ไม่เห็นด้วย ไม่มีความเห็น และ เห็นด้วย ตามลำดับ

2.3 ถ้าเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับถามความมั่นใจของนักศึกษาที่จะตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วม หรือมีพฤติกรรมทางการเมืองนั้น ก็จะคิดคะแนนน้ำหนัก เท่ากับ 4, 3, 2 และ 1 สำหรับคำตอบที่ว่าทำแน่ ๆ ไม่น่าจะทำได้ และ ไม่ทราบ ตามลำดับ

3. หากคะแนนรวมสำหรับตัวแปรต้นที่เราต้องการทราบผลว่ามีระดับความสูงต่ำ ของคะแนนอย่างไร ซึ่งตัวแปรต้นที่เป็นผลในที่นี้หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษา ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมลนั้น จะกระทำต่อตัวแปรต้นแต่ละตัวโดยแยกออกเป็นอิสระ โดยใช้การรวมกลุ่มของคำถามที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น มีจำนวนคำถามสำหรับการวัดตัวแปรต้นที่เป็นผล ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยทั้งสิ้นมี 5 คำถาม และแต่ละคำถาม มีคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 3 คะแนน ฉะนั้น คะแนนรวมขั้นต่ำสุด ถึงขั้นสูงสุดของการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบ

ประชาธิปไตย เท่ากับ 5 ถึง 15 คะแนน เป็นขั้นต่ำสุด ถึงสูงสุด (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4

ตัวอย่างวิธีวิเคราะห์ข้อมูล

คะแนนของนักศึกษาแต่ละคนในแต่ละข้อของการมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

วัฒนธรรมทางการเมือง แบบประชาธิปไตย	คะแนนของนักศึกษาแต่ละคน									
	1	2	3	4	5	6	7	
คำถามที่ 1	2	3	1	1	3	2	2	
คำถามที่ 2	1	2	2	3	1	2	3	
คำถามที่ 3	2	3	2	2	1	1	1	
คำถามที่ 4	2	2	1	2	2	3	2	
คำถามที่ 5	1	3	2	2	1	2	2	
คะแนนรวม	8	13	9	10	8	8	10	

4. เมื่อได้คะแนนรวมของแต่ละบุคคลแล้วก็จะดำเนินการหาระดับของการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยต่อไปว่าส่วนใหญ่ของนักศึกษา มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ในระดับใด ทั้งนี้ จะใช้วิธีการเช่นเดียวกันนี้ในการพิสูจนสมมติฐานทั้งหมดด้วย ในทางปฏิบัติ โดยทั่วไปเพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล ก็จะแบ่งระดับของการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ออกเป็น 3 ชั้นตอน คือ สูง กลาง และ ต่ำ โดยเฉพาะในส่วนที่วิเคราะห์ความสำคัญในหน้าที่พลเมือง

ของนักศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความมั่นใจของการตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง
นั้น ผู้วิจัยถือมาตรฐานว่า นักศึกษาจะมีระดับความสำนึกในหน้าที่พลเมืองสูง เมื่อตอบว่า
คิดว่าจะมีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งแน่ ๆ มีระดับความสำนึกในหน้าที่พลเมือง
ระดับกลาง เมื่อตอบว่า ไม่แน่ใจ และ จะมีระดับความสำนึกในหน้าที่พลเมืองต่ำ เมื่อตอบว่า
คิดว่าจะไม่มีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างหนึ่งอย่างใดเลย รวมทั้งตอบว่า ไม่ทราบ ซึ่ง
หมายถึงการไม่ยอมรับรู้ในข้อเท็จจริงใด ๆ เลย ทั้งนี้ จะได้อธิบายต่อไปโดยละเอียดใน
บทที่ว่าด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษาในระดับปริญญาโท